

Domača umetnost. Akademski kipar gospod Repič je izdelal doprski kip pesnika M. Vilharja. Umetniku so pri delu služile tri slabe slike pokojnikov, a ravnal se je najbolj po oni, ki ga predstavlja kot očeta, sedečega sredi družine. Vilharjevi sorodniki, katerim je gosp. Repič poslal sliko originala, so se mu prav iskreno zahvalili, osobito za to, ker je podobnost tako dobro pogodil. Delo bo razstavljeno meseca maja ali junija v Ljubljani.

Vilharjeva nova opera „Ivanjska Kraljica“ se je prvič predstavljala v Zagrebu dne 25. marca z dobrim uspehom. Libretto je napisal hrvaški pesnik Milivoj Podravski.

Hrvaški slikar Vlaho Bukovac je dovršil ogromno sliko „Karneval“ in jo poklonil društvu „Epidauru“ v Cavtatu. Na sliki je čez sedemdeset oseb.

Češki slikar Alojzij Kalvoda je razstavil prošli mesec v Pragi okoli petdeset slik. Nadepolni, komaj sedemindvajsetletni slikar je učenec Julija Mařaka, kateri je Čehom vzgojil več plodovitih mladih talentov.

Jakob Čišinský je plodovit lužiško-srbski pesnik. Nedavno je izdal zbirko balad „Krěw a kraj“, v kateri opeva „krv in kraj“ svoje lužiško-srbske domovine. Naš sotrudnik g. Fr. Štingl je napisal oceno te pesniške zbirke za češki mesečnik „Vlast“. V tej oceni imenuje Čišinskega najboljšega lužiško-srbskega pesnika ter pravi: „Verzi Čišinskega so polni in zvonki, in kadar jih čitam, spominjam se vedno podobnih nežnih stihov slovenskega pesnika Simona Gregorčiča.“

„**Ottův Slovník naučný**“, češki „Konversationslexicon“, je izšel do črke O.

Češki skladatelj Kovařovic je bil po velikem uspehu, ki ga je dosegla njegova opera „Psohlavci“, poklican k „Narodnemu gledališču“ v Pragi kot operni vodja. Zdaj je zložil zopet novo opero „Na starém bělidle“. Mehki ton češke lirike zveni tudi iz te skladbe. Kritiki radi imenujejo Kovařovica učenca francoske šole zaradi mehke in pestro razpredene orkestracije. Vendar jedro njegovih skladb je češko in domače. Libretto opere „Na starém bělidle“ je posnet iz znanega idiličnega obrazca Božene Němcove: „Babička“. Isto snov je bil že prej porabil J. Horák za spevoigro „Babička“.

Razvoj gospodarskega šolstva na Češkem je dosegel visoko stopinjo. Najstarejšo gospodarsko šolo je ustanovil knez Schwarzenberg za svoje lastne potrebe v Rabinu l. 1850. L. 1866. so ustanovili višji gospodarski ustav v Taboru; od tega časa dalje se je ustanovilo mnogo nižjih srednjih in gospodarskih šol, in sicer ne le za splošne gospodarske nauke, ampak tudi za posebne gospodarske stroke. Dobro uspe-

vajo zimske gospodarske šole, ker dobiva v njih poljedelsko ljudstvo priložnost za izobrazbo ravno v isti letni dōbi, ko ima največ časa in dobre volje za učenje. Na tehniški visoki šoli v Pragi je oddelek za višjo agrikulturo. Na ljudskih šolah se vedno množe gospodarski tečaji. Da bo ljudsko učiteljstvo moglo pri teh tečajih uspešno poučevati, se bo moralo učiti gospodarstva že na pripravnica. K temu pa pride še delovanje potovalnih učiteljev, katere pošilja poljedelski svet češkega kraljestva po celi deželi.

O staropoljskem ljudskem gledališču je predaval v krakovski akademiji dr. Stanisław Windakiewicz. Prvo poročilo o poljski dramatiiki sega nazaj v 14. stoletje. V njem popisuje Nikolaj Polak pasijonske predstave. V 15. stoletju so poročila številnejša. A šele v 16. in 17. stoletju se je bogato razvila poljska dramatična umetnost. Te igre imajo vse versko vsebino in cerkveni značaj; semtertja pa predstavljajo tudi take sodobne predmete, da dobé značaj satire na tedanje pravne razvade (n. pr. igra „O desetih modrih in neumnih devicah“). Sploh so bile pravopisne igre v 17. stoletju jako priljubljene. Iz dōbe do konca 16. stoletja sta se ohranila samo dva teksta poljskih iger; od ostalih so znani samo odlomki ali pa celo samo imena. Od konca 16. stoletja dalje pa nahajamo že cele zbirke in obsežne letne repertoarje. Zanimiva so „Intermedia“, kratke igrice, razdeljene med dejanja velikih misterijev. V njih je dobil ljudski dovtip priložnost, da se je svobodno in sveže razvil. Ta „Intermedia“ so se tako priljubila, da so dobila pravico samostojnega bivanja. Nabirali so jih v posebnih knjigah.

Antoni Popiel je poljski kipar, katerega ime je zaslovelo, ko je dobil prvo nagrado za načrt Mickiewiczovega stebra v Lvovu. Potem je dobil nagrado v Varšavi, postavil spomenik Korzeniowskemu v Brodih, izvršil več dekoracijskih del pri novem lvovskem gledališču, zdaj pa izdeluje spomenik Ujejskega za Lvov. Kiparsiva se je učil najprej na „Szkoli sztuki pięknych“ v Krakovu, potem na Dunaju in po drugih mestih. Popiel je star šele 36 let, a si je med Poljaki pridobil toliko zaupanje, da ne more niti izvrševati vseh naročil. Zdaj ima v delu tudi nagrobno skupino „Pietà“ za grofa Potockega.

Bolesław Biegas. — Popoln secesionist! Mlad umetnik, kateri se ni vglobil v tajne klasične umetnosti, ampak ki po vplivih nove dōbe izkuša sam iz sebe ustvariti velika dela, pred katerimi bi svet strmel! Tak je ta mladi, sicer jako nadarjeni, a še premalo dozoreli poljski kipar. Zdaj klesa fantastične, divje romantične, sicer anatomske nemogoče, a idealno globoko simbolične podobe. Ko se njegov talent razvije, bo popoln umetnik.

Nove struje. V poljskem dramatičnem slovstvu se je pojavilo več novih, od najmodernejšega duha

prošinjnih iger. Zastopnik te struje je n. pr. Lucyan Rydel, ki je spisal igró „Dies irae“. Dejanje tega igrokaza se godi na visoki, pusti planjavi. Konec sveta se bliža, a ljudstvo se v razkošnosti raduje. Kar se začne zemlja tresti v svojih temeljih. Svet se podira. Nikjer ni rešitve. Vse je preplašeno in zmedeno: Tovarnarji in delavci, bogatini in reveži — vse zdihuje in se trese v groznem strahu. Sedaj se zasliši petje procesije: S papežem na čelu prosi ljudstvo Boga, naj odvrne svojo jezo. Čudeži in znamenja se prikažejo: Iz papeževe monštrance zleti hostija proti nebu, voda se izpreminja v krv, suho listje se plazi po zemlji in skrivnostno šepeta; na posled pa se prikaže velikanski človek koščenega obraza in plamenečih oči. Njegova brada je kakor morska pena. To je Elija, ki kliče ljudstvo k pokori. Kamenje moli, sin umori svojo mater, da jo reši groze. K morskemu bregu priplava leviatan, ki nosi na hrbtu — Antikrista! Ž njim pride zlobna družba: Stara, grda ženska Astarta, Judež in Kajn. Pristaši Antikristovi se med seboj davijo in moré. Naposled zagrmí devet tromb, na nebu se zasveti vojska nebeških duhov in Kraljica angelov se prikaže. Z višave pa se čuje glas: „Jaz sem pravica in usmiljenje!“ Tako hoče pisatelj v duhu katoliške vere pokazati na odru konec sveta v pretresljivi zgodbi. Rydel je učenec Maeterlinckov, a se nam kaže v svojih igráh čisto samostojnega umetnika.

Nasprotstvo med Poljaki in Malorusi, ta stara rana severnih Slovanov, se je zopet pokazala na Lvovskem vseučilišču, katero je vsled avtonomije popolnoma v poljskih rokah. Akademski senat je zaradi nekega demonstrativnega shoda relegiral pet dijakov, in zaradi tega je 600 ruskih dijakov zapustilo Lvovsko vseučilišče in šlo drugam nadaljevat svoje študije.

Ukrajinsko pesništvo. V leposlovno-znanstvenem obzorniku „Literaturno-naukovij Vistnik“ objavlja maloruski kritik Ivan Franko pregled naj-novejšega ukrajinskega pesništva. V zadnji številki podaja več zgledov iz zbirke Pačovskega „Rozsipani perli“. Pačovski je izmed onih maloruskih dijakov, ki so morali pred kratkim zapustiti Lvovsko vseučilišče.

Kijevska „Akademija“ bo praznovala l. 1915. tristoletnico svojega obstanka. Izpočetka se je imenovala „Bogojavlenskaja bratskaja škola“. Rektor „Akademije“, episkop Dimitrij, je predložil akademskemu senatu sledeči načrt za jubilejno slavnost: Izda se naj popolna in obširna zgodovina „Akademije“ in sestavi se naj „Sinodik“ z imeni vseh dijakov in učiteljev te šole, in ki naj služi kot nekaj osebni leksikon.

Ukrajinski pisatelj Kropivnickij je pred kratkim praznoval tridesetletnico svojega pisateljstva. Njegova daljša dela nimajo sicer posebno visoke vrednosti, pač pa je s krajšimi gledališkimi igranji mnogo vplival na mlajši pisateljski naraščaj.

Nikolaj Vasiljevič Gogolj.

Nedavno so slovesno praznovali Francozi stoletni spomin rojstva slavnega svojega pesnika in pisatelja Viktorja Hugona. Hrvatje so pozdravljali v pesmih in spisih osemdesetletnico dičnega pesnika „Osvetnikov“ fra Grge Martić-a, a tudi Rusi so se spominjali s hvaležnostjo in častjo petdesetletnice, odkar je v Moskvi umrl sloveči ruski romanopisec Nikolaj Vasiljevič Gogolj.

Opravičeno so se Rusi spominjali tega dogodka, kajti Gogolj je s svojimi slavnostnimi deli, zlasti z načinom, s katerim je pisal svoje romane, vrezal v ruskem slovstvu globoko brazdo, katera je poznejšim najslavnejšim ruskim pisateljem bila kažipot za njih pisateljstvo. — Gogolj je bil rojen 31. marcija l. 1809. v Soročincih v poltavski ukrajinski guberniji. Gogolj se odlikuje po silno mehkejšem značaju; preprosto, plemenito, nežno, pesniško nadahnjeno — tak je bil po svoji naravi in tako so ga vzgajali v do-

N. V. Gogolj.

mači hiši; njegov stric pa, bivši vojak v nekem zaporoškem polku, je napojil mlademu Gogolju dušo z nepopisnim navdušenjem za življenje kozakov, za njih dogodke, pravljice, tradicije, za njih borbe in muke, za njih zmage in slavo. V srce mladega pesnika se je vselila čarobna Ukrajina z vso svojo neusahljivo poezijo, ki se blišči v prekrasnih ukrajinskih narodnih pesmih. Poln takih idealov je prišel Gogolj l. 1828. v Peterburg; a bil je popolno razočaran in duševno potrta, ko je gledal pred seboj, kako se kar nič ne sklada njegov v duši mu živeči idealni svet z realnim, vsakdanjim življenjem. V svojo srečo se je tukaj seznanil s tedaj že slovečim pesnikom Puškinom, ki je hitro spoznal v Gogolju velike pisateljske zmožnosti; videl je, kako še vedno živi le v svoji Ukrajini, in zato mu je svetoval, naj vzame kot predmet svojim spisom dogodke iz ukrajinskega življenja.

Tedaj je pričel Gogolj pisati prve svoje povesti in novele ter jih je l. 1832. objavil v posebni izdaji; dve leti pozneje je izdal zopet zbirko „Mirgorod“.